

# Rekreačné jazdenie



Seriál venovaný rekreačnému jazdeniu je obsiahly a polemický. Spochybňuje aktuálne koniarske pravdy a objavuje zapadnuté, staré len preto, aby potvrdil fakt, že u koní už všetko bolo.

## Anglia verus western?

Obraz, socha, fotografia, pohľad na hrdeho, ušľachtileho tátoša, žrebca s krásne vyklenutým krkom, hlavou na kolmici, podsađenými zadnými nohami, ktorý dokonca pľafuje či pasážuje vo voľnosti, je akoby archetypom koňa. Pohľad na takéhoto koňa imponuje človeku práve tak, ako imponuje aj svojim konským partnerom v stáde. Práve ono imponovanie žrebca pred konkurenciou bolo asi tým praobrazom, ku ktorému sa potrebovali klasici, či už v antike, alebo na prechode renesancie a baroka, dopracovať dreznú prácou a nie nejaké praktické potreby. Niečo podobné je aj pristavovanie k ruke a ohýbanie koňa do obratu. K tomu, aby sa kôň vedel šikovne otočiť, nepotrebuje byť pristaný k ruke, prípadne vzpriamený, skôr naopak. Zhodou okolností som dávnejšie objavil v starej literatúre zaujímavý výklad tohto javu. Széchényi<sup>1</sup> píše:

... Keď som mal príležitosť predostrieť svoje pochybnosti dnes už nebohému plukovníkovi Oyenhausenovi<sup>2</sup> a debatovali sme spolu

1 Széchényi Dénes: *Eszmék a lovaglás és kocsizás korebol, Budapest, Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság 1892.*

2 Baron von Oyenhausen bol Nemeč, ktorý ovplyvnil vojenské jazdenie v Rakúsku a v rokoch 1845

o tomto, zmienil sa medzi iným aj o pôvode princípu ohýbania hlavy dovnútra, odvolávajúci sa na knihu zo stredoveku, v ktorej sa ako v samej prvej spomína toto pravidlo. V tej knihe stojí, že jazdec na jazdiarni má mať svoju hlavu vždy obrátenú do stredu jazdiarne a že okrem toho nech sa snaží obrátiť tým smerom aj s koňom, pretože vyššie postavení ľudia sa väčšinou zvykli zdržiavať uprostred kruhu, a preto účtívě správanie vyžaduje spomínané počínanie. Takéto chápanie by len posilnilo ten názor, že ohnutie hlavy dovnútra nie je nič iné ako konvenčné pravidlo prevzaté prostredníctvom tradície (doslovne: cestou jednej tradície prevzatá regula conventionalis). Treba však vidieť aj druhú stránku veci a vziať do úvahy aj také dôvody, ktoré sa prihovárajú za prirodzenosť ohýbania hlavy dovnútra, lebo aj také sú a tie dokazujú, že princíp, o ktorom je reč, je predsa len niečo viac, ako konvenčné pravidlo.

Už na samotnom začiatku svojej jazdeckej kariéry, keď som ešte o rozličných jazdeckých teóriách nemal tušenia, som si všimol, že najobratnejší je kôň vtedy, keď sa točí

az 1865 šéfoval Španielskej škole vo Viedni, bol autorom významných diel o jazdeckom umení.



Autor: MUDr. Karol Hollý

na dvoch stopách po pleci. Pravdupovediac, vtedy som to nevedel ani takto jazdecky pomenovať, hovoril som, že sa neohýba do obratu. Keď som pozoroval bežiacie kone vo voľnosti, nikdy sa nepozerali smerom do oblúku hlavou, teda oboma očami, ale vnútorným okom, teda hlavu mali vytočenú trochu von z oblúka, ktorý opisovali. Čím prudší obrat chceli uskutočniť a čím bežali rýchlejšie, tak tým viac mali hlavu otočenú von z oblúka. Toto som videl tiež v dostihoch, že málokedy sa točí kôň (bez ohľadu na to či v dostihoch klusákov, rovinách alebo prekážkových dostihoch) v plnej rýchlosti ohnutý. Neskôr som na vlastnej koži zistil, že pekne ohnutý kôň sa v obrate skôr pošmykne na klzkom podklade ako keď ide po pleci v postavení dovnútra plece alebo ustupovania na holeň.

V čase, keď som začal pracovať s remontami, som jednoznačne zistil aj to, že kôň sa omnoho ľahšie naučil ustupovanie na holeň (prípadne „kontradovnútrapece“) ako polo- vičný prekrok (traverzála)<sup>3</sup> a tiež mu šiel ľahšie cvik dovnútra plece ako traverz (dovnútra zadok), čo vypovedá tiež o tom, že ohýbanie do obratu nie je pre koňa prirodzené. Svedčí o tom aj poznatok, že kôň sa ľahšie naučil nacvárať na správnu nohu z opačného postavenia ako z „korektného“. Toto všetko boli dôvody, ktoré už v mojom osobnom jazdeckom dávnoveku provokovali otázky, na ktoré som nenachádzal uspokojivú odpoveď. Pýtal som sa vtedajších jazdeckých autorít, prečo sa kôň musí z praktického hľadiska do obratu ohýbať, nepodarilo sa mi však dostať uspokojivé vysvetlenie. Väčšina vysvetlení bola vlastne tautológiou<sup>4</sup>, alebo do omrzenia opakovanou nepravdou, že tak je kôň šikovnejší a istejší v pohybe. Potom som absolvoval klasický jazdecký výcvik so všetkým čo k tomu patrí a svoje kone som nivočil všelijakým spôsobom, mysliac si, že to jednoducho treba. Keď som sa dostal ku klasickej westernovej jazdeckej literatúre, zistil som, že v tzv. **texaskom jazdeckom štýle**, ktorému už medzitým odzvonil umieračik, **sa pracuje s rovným koňom**. Veľmi ma to potešilo, lebo som mal pocit, že jazdec, ako aj kôň, často strácajú veľa času a vzniká množstvo problematických situácií, ktoré môžu narušiť ďalší vývoj koňa, keď sa zaraďuje ohýbanie a priuzďovanie koňa na začiatok prijazďovania a tréningu (nakoniec, toto neodporúčali ani klasici – pozri Podhajský<sup>5</sup>). Zmyslom tohto spôsobu jazdenia bola **poddajnosť koňa v zmysle regulácie rýchlosti a smeru pohybu**. Nie poddajnosť jednotlivých jeho anatomických štruktúr. Medzitým však na westernových kolbiskách zvíťazil štýl kalifornský<sup>6</sup>, dedičstvo španielskych conquistadorov a bol som tam, kde predtým – pri požiadavkách na klasické jazdecké umenie aj s priuzďovaním a ohýbaním. **Po dlhých rokoch praxe zisťujem, že vyhynutý texaský westernový štýl je to pravé orechové pre rekreačného jazdca**. Je jednoduchý, zrozumiteľný pre koňa aj pre jazdca, jazdí sa v podstate na zahodenej oťaži a čo je hlavné, nezahatá cestu ďalej, teda tam, kde by som chcel s koňom pracovať spôsobom, ktorý vyžaduje klasické jazdecké alebo súčasný western. V texaskom westernovom jazdeckom štýle na počiatku prijaz-

ďovania **nie sú potrebné dve veci: priuzďovanie a ohýbanie koňa**. Paradoxom pritom však je, že k obom veciam nakoniec spon- te sua<sup>7</sup> dôjde. (Keď si nezainteresovaný divák všimne jazdenie Nuno Oliviera, tak vidí, akú dôležitosť prikladá práve oným obratom vykonávaným „po pleci“, t. j. dovnútra plece a ustupovanie na holeň aj na kruhu, a v pasádach v každom chode aj ruchu).

Keď som potom jazdieval vytrvalosť, zistil som, že stavanie koňa k ruke, jeho ohýbanie a ani priuzďovanie nie sú pre praktické používanie koňa nevyhnutné. Ak sa aj na to kôň necvičí, v prípade jeho používania jazdcom, ktorý má nezávislý sed, si svoju rovnováhu, ktorá ho nepoškodzuje, nájde sám – vznikne to akosi samo od seba. Presvedčil som sa, že vyhlásenia, ktoré tvrdia, že nepriuzdenému „rozpadnutému“ koňovi odíde chrbtica, že ochromie, poškodí mu to zdravie a skráti život, sú iba povery. Napokon, Széchényi cituje Bauchera o i.:

„že po novom svojej kone vždy privyká na to, aby povolili na tlak vonkajšej oťaže<sup>8</sup>, a že preto je možné tieto kone oveľa ľahšie otáčať, ako predchádzajúce také slávne kone, ktoré on viedol vždy na vnútornej oťaži.“

Széchényi sa zase o ohýbaní vyjadruje v r. 1892 takto: „Pozrime sa predovšetkým na východ (na Arabov a Turkov), tiež si všimnime Mexičanov. Netreba sa nechať zhnúsiť vyjadreniami cestovateľov, ktorí tieto národy videli a ich spôsob jazdenia odsudzovali. Keď vidíme niečo nové, tam predovšetkým vidíme chyby, pretože tieto je ľahšie zbadáť, ako dobré vlastnosti. Prečo? Pravdepodobne preto, pretože čo je dobré, je prevažne jednoduché

7 samo od seba

8 rozumej neck reining

a málo sa líši jeden od druhého, kým chyby sa objavujú v nespočetných rôznych formách a variáciách. Skutočne dobrí jazdci si zvykli byť veľmi podobní, či už sú to Angličania, Španieli, Maďari, alebo Mexičania, pretože sa približujú k dokonalosti, a táto je len jedna, pokiaľ aberácie, a zlé zvyky môžu rodiť nespočetné množstvo variácií. Všetky tri spomenuté národy tie cviky, ktorými pripravujeme vojenské kone, nahrádzajú jedine pasádou (neck reiningom riadený obrat pozn. prekl.) Dá sa povedať, že v tomto spočíva výlučne ich celý výcvik. Keď sa niekomu z týchto národov zažiada ukázať šikovnosť svojho koňa, tak na rovnovej línii zajazdí k jednému bodu, tam zastane, otočí sa a rovno sa vráti späť k východnému bodu, kde sa znova otočí (rollback – pozn. prekl.). Toto opakujú v rôznych tempách: v kroku, v kluse, alebo aj v mimochode, (či v tom čo nazývajú Nemeč „Passom“ a Francúz „amblém“), v cvalle a na záver v trysku. O Mexičanoch som počul ešte aj to, že keď sa im to žiada pekne a jemne predvádzať, tak rozprestrú na koniec cesty dotýčenému na zem plášť, aby sa kôň vždy uprostred neho, bez toho aby čo i len málinko uhol nabok“. Obrat na mieste je všetko to, čo títo ľudia žiadajú od koňa, aby ich vždy uznali ako dobrých z hľadiska nadania na obraty a poddajnosť.“ Že ide o cvičenie na zahodenej oťaži je vidieť z ďalšieho citátu z Darwina: „K týmto jazdeckým kúskom treba dve veci: neobyčajne ostré zúbadlo, ktoré sa však používa iba zriedkakedy, no kôň dobre vie, ako to je, keď zaň jazdec zatahne a...“

Toľko o ohýbaní, pozrime sa však na jeho hodnotenie priuzďovania: Zasa siahnem po maďarskom grófovi Széchényim:







„Nemôžem nepomyslieť v tejto súvislosti na starých husárov s tzv. pálenkovým krížom (znak 8-ročnej služby), ktorých ešte za mojich čias bolo vidieť v natoľko hojnom počte, že napr. u siedmeho husárskeho pluku bol prvý šík mojej čaty poskladaný výlučne z týchto husárov. Medzi týmito starými vojakmi sa dalo nájsť veľmi veľa dobrých jazdcov, ktorí svojho koňa vedeli majstrovsky šikovne obracať, napriek tomu, že medzi ich koňmi bolo nespočetné množstvo hvezdárov. To okrem iného preukazuje aj veľa dobrých starých obrazov. Vidno tam kone so širokou papuľou a krátkym krkom, ktorým by sa dala hlava zohnúť dolu, aby zodpovedali požiadavkám súčasnej módy, iba dokonalejším obetovaním postavenia. A napriek tomu boli tieto kone mimoriadne obratné.“

Stačí sa tiež pozrieť na historické obrazy zlatej éry divokého západu<sup>9</sup>, kde sú obrátené krky bežné a napriek tomu dokázali byť tie kone absolútne obratné. Možno sa však pozrieť aj na súčasnosť. Ak si pozriete na živo alebo zo záznamu niektorú z **ródeových discipline** (roping, team penning, dally team ro-

ping, cutting...), tak tam držanie koňa nemá žiadnu dôležitosť, v popredí je iba a jedine jeho funkčnosť. Najmä v cuttingu je často vidieť koňa, ktorý robí tie najkrkolomnejšie obraty s hlavou natiahnutou dopredu a nízko. Dobré si tiež všimnite **jazdcov póla**. Kone vedú výlučne neck reinom a vôbec im nezáleží na tom, či sa ohýbajú alebo nie. Vo všetkých týchto disciplínach musia kone perfektne a rýchlo meniť smer, otočiť sa, naštartovať do veľkej rýchlosti, z nej zastaviť. Tiež nevidíte (alebo iba zriedkavo) cuttingového koňa alebo pólového ponyho s hlavou na kolmici (za to uvidíte v jednej aj druhej disciplíne množstvo koní s pevným martingalom (tie down)!). Podobne aj americkí parkúroví jazdci používajú tzv. *skokový obrat*<sup>10</sup>, aby si dokázali skrátiť trať pri rozoskakovaní. Otáčajú sa po pleci, t. j. kone vedú vonkajšou oťažou, v Széchényiho (Fillisovej, Podhajského... + ďalší) reči pasádou<sup>11</sup>, v súčasnej reči neck reiningom.

10 Jumper Turn, pri ktorom kôň vo veľkej rýchlosti robí oblúk na dvoch stopách, často v opačnom postavení, aby si udržal stabilitu a rýchlosť.

11 Pasáda: Jazdiarska figúra, podobná cviku „oblúkom zmeniť smer“, ktorá sa však robí na podstatne menšom polomere, pričom panvové končatiny koňa opisujú menší kruh ako hrudníkové, teda kôň ide na dvoch stopách. Môže sa robiť s koňom rovným, postaveným k ruke a aj v opačnom postavení (nepliet

Nehovorím o videách fantastického Merlina (Orpheo), ktorý sa predvádza hlavne v týchto pohybových stereotypoch. Zato môžete vidieť „perfektné“ drezúrne prijazdeného koňa, ktorý sa laterálne i vertikálne fantasticky ohýba, na jazdiarni vykresľuje krásne kruhy, ale v teréne sa ide zabiť, šmyka sa, potkýna sa, jazdcovi vždy privrzne nohu do úzkej bránky alebo netrafi nohami na mostík. Okrem toho, keď sa mladý koník učí ohýbaniu od samého začiatku prijazďovania, učí sa niečomu čo sa vlastne ani poriadne naučiť nedá, pomocou kontroverzne pôsobiacich pomôcok, ktorým nemôže ešte rozumieť. Napokon dodnes nedocenený, často nesprávne interpretovaný a pomerne krátko žijúci Federico Caprilli, ktorý svojím „prirodzeným jazdením“ ovplyvnil celý moderný jazdecký vývoj, dokázal, že dovtedy platná zásada, platiaca od Xenophóna po Fillisa, že bez „zrovnováženia“ koňa dlhoročným tréningom zhromaždenia je nie možné koňa ovládať, je holou teorémou<sup>12</sup>. **Bol by som však nerád, keby tieto riadky čitateľ chápal ako nejaké brojenie proti prijazďovaniu koní ohýbaním**, už či vertikálnym alebo horizontálnym. Upozorňujem iba na to, že kôň môže byť obratný aj keď tieto flexie necvičí a že najprv musí byť (alebo by mal byť) obratný, šikovný v prirodzenej rovnováhe a až potom by sa mal (mohol) nastavovať do nejakého postavenia. V podstate to isté tvrdí aj protagonista klasického jazdeckého umenia Podhajský. Mnoho múdrych rečí klasikov o rovnováhe koňa je príliš mechanisticky chápaných aj interpretovaných. Niekedy – keď pozorujete baletného umelca, alebo kvalitného gymnastu – tiež máte dojem, že zákony fyziky neplatia. Oni platia, ale nie staticky, ako ich chápal Baucher s Fillisom a svojimi nasledovníkmi. Väčšina bežných trénerov vtĺka mladým jazdcovi do hlavy, že čím viac kôň predšľapuje zadnými nohami stopy predných, tým je lepšie podsadený a stačí sa trochu kriticky pozerieť na pohyb takéhoto koňa a je jasné, že čím viac predšľapuje zadnými nohami predné, tým viac je na predku (napríklad v predĺženom kluse alebo kľusáckych dostihoch) a naopak (napr. v pasáži a v piafe). Podsadenie je skôr o znížení zadku a ohýbaní kĺbov zadných nôh, ako o predkročovaní. V ostatnom čase som absolvoval – už či osobne alebo virtuálne – niekoľko tzv. kurzov, alebo modernejším termínom povedané „kliník“ prijazďovania mladých koní a musím žiaľ s ľútosťou konštatovať, že laterálna a vertikálna flexia sú prvými vecami, ktoré sa mladému koníkovi tlačia do hlavy a nesenie hlavy je to najdôležitejšie, čomu sa venuje pozornosť, bez ohľadu na to, že koník ešte nie je

si ju s pasádou, ktorá znamená menej peknú levadu)

12 Trench CH. Cb.: Geschichte der Reitkunst. Nymphenburger Verlagshandlung, Muenchen 1970, s. 240 – 273

dostatočne obratný v prirodzenej rovnováhe. Ako vyplýva z vyššie uvedeného, tak si nemyslím, že je to správne. Podobne si však nemyslím, že by laterálna a vertikálna flexia do tréningu koňa nepatrila. **Z jazdeckého hľadiska je zvislé aj bočné ohýbanie koňa totiž potrebné** z viacerých dôvodov:

Kôň si vertikálnym aj horizontálnym ohýbaním krku posilňuje svalové partie, ktoré by ináč nezamestnával a získava obratnosť aj v menej prirodzenom postavení. K tomu je potrebná práca na kruhu a tam musí byť prístupný k ruke a neskôr ohýbaný.

Bez ohýbania na kruhoch sa dá iba ťažko doceliť pružnosť a ohybnosť všetkých kĺbov panvových končatín a ich posilňovanie. Najdôležitejším dôvodom ohýbania je teda gymnastika zadných nôh koňa. V ohnutí totiž kôň musí podkročovať vnútornou zadnou nohou hlbšie pod telo, niešť ňou väčší diel svojej hmotnosti, čím sa zvyšuje jednak sila svalov a hlavne pohyblivosť všetkých kĺbov zadnej nohy. Pokiaľ chceme aby kôň robil pekný oblúk, tiež sa nevyhneme postaveniu k ruke a ohýbaniu.

Pokiaľ však chceme aby koník rýchlo zmenil smer okolo vlastnej osi, tak ohýbanie nie je potrebné.

V pokročilejšej drezúrnej práci dáva postavenie k ruke a ohýbanie koňa podklad pre mnoho ďalších cvikov (dovnútra plece, traverzály, preskoky), ktoré sú zasa potrebné pre ďalšie, hlavne zrovnávanie. Naproti tomu u remont sa nadväzuje na správnu nohu docieliť rýchlejšie a prirodzenejšie keď je v postavení k vonkajšej ruke.

Vertikálne ohýbanie je predstupňom vzpriamovania a toto je potrebné pre vyššie stupne zhromaždenia. To je zasa potrebné keď už jazdcovi nestačí jazdenie dopredu, ale chce jazdiť aj smerom hore (pasáž, piafa, cviky nad zemou).

Ultimátnou požiadavkou ctižiadostivého jazdca je ovládať koňa úplne. Teda nie iba jednoduché – hlavne praktické – požiadavky na jeho poddajnosť pri určovaní smeru a rýchlosti pohybu v každom chode, ale aj poddajnosť každej anatomickej časti jeho tela, teda požiadavky na vzhľad, postavenie a držanie koňa, inými slovami, aj na jeho estetické atribúty.

Predposledným dôvodom, ktorý bol pre mňa dovtedy kým som jeho dielo nepreštudoval neznámy, je poznatok Xenofóna, že keď kôň hrdo vyzerá, tak sa aj hrdo cíti. Pokiaľ umelo dosiahnete jeho imponujúci postoj, ktorým sa predvádza ostatným koňom, po čase sa tak začne cítiť a bude sa na to postavenie tešiť<sup>13</sup>, čo bez vertikálneho a horizontálneho ohýbania nejde. Podobne sa vy-

13 Xenophon: The Art of Horsemanship, translated by M. H. Morgan with chapters on the Greek Riding Horse and with Notes. Robert Hale Limited, London 1962, reprinted 2004. str. 56.

jadrue aj L. T. Jonesová, ktorá objasňuje prípad málo sebavedomého arabského žrebca. Svojimi technikami mu umožnila niest chvosť „arabsky hrdo“ namiesto jeho sťahovania medzi nohy, a keď sa to následne naučil, zmenilo sa aj jeho správanie, vrátane zlepšenia miesta v stádovej hierarchii<sup>14</sup>.

Nuž a last but not least ohýbanie je jedným zo spôsobov ako koňa zrovnať, či odstrániť jeho prirodzenú krivosť, čo je asi najpraktickejší a najdôležitejší dôvod.

Takže **ohýbanie je potrebné**. Ibaže **má mať správne miesto v poradí výcviku** mladého koňa a rozhodne **kôň v remontnom stupni výcviku**, môže a **má byť** pod jazdcovi v rovnováhe, opakujem **v prirodzenej, remontnej rovnováhe** a do kampanej rovnováhy sa dostáva postupom času navyšovaním požiadaviek na obratnosť sám. Kôň, od ktorého sa bude požadovať prekonávanie kopcovitých terénov a jazdenie po kľukatých cestičkách v každom chode, od ktorého sa bude požadovať veľa cúvania a bočných chodov, to všetko na zahodenej alebo voľnej oťaži aby sa mohol vyvažovať hlavou a krkom, nebude potrebovať priužďovanie aby sa podsadil. Bez toho podsadenia nebude schopný požiadavky plniť. Až potom, keď získa túto prirodzenú rovnováhu, príde na rad práca na laterálnej a vertikálnej flexii, ako aj na štylizovaní a formovaní nejakého hrdeho postavenia. Mechanistická požiadavka klasického jazdenia na rovnomerné zaťaženie hrudníkových a panvových končatín sa síce veľmi dobre číta, pre zdravie koňa však vonkoncom nie je potrebná – ako na to poukazuje Strasserová<sup>15</sup>. Pochopiteľne, s jej prehnanými požiadavkami na umelé zaťažovanie predku pri jazdení nemožno súhlasiť, práve tak ako s opačnou tendenciou.

14 L. T. Jonesová, A. Pabelová a H. Pabel: Jezdecká škola LTJ, Brázda, Praha 2000, s. 33 – 34.

15 Strasser, H.: Život se zdravými kopyty. Ruže, České Budějovice 2004. s. 43 – 48

Väčšinu týchto vecí nebude rekreačný koník potrebovať, a to, čo bude potrebovať, sa dá doceliť aj iným spôsobom. Kôň, ktorý sa nebude trápiť s priužďovaním a ohýbaním v čase, keď má starosti sám so sebou a svojou rovnováhou, bude oveľa rýchlejšie a bezpečnejšie pripravený na rekreačné jazdenie a aj jeho ovládanie bude jednoduchšie. Nebude musieť rozlišovať medzi množstvom požadovaných reakcií na rovnaký podnet, bude teda oveľa pokojnejší ako iné kone. Pre rekreačné jazdenie je možné voliť jazdenie na zahodenej oťaži. Diktovať každý krok je pri dlhšom jazdení únavné a nepotrebné. Koňa treba prijazdiť tak, aby vedel udržiavať „nariadené“ tempo a chod. Pokiaľ ho budete v neskoršom období z akýchkoľvek dôvodov chcieť/potrebovať priuždiť alebo ohýbať, máte cestu otvorenú, ba otvorejšiu ako bez tejto prípravy. Nakoniec, skúsenosť hovorí jasnou rečou. Pri častom jazdení sa koník podsadí, priuždi aj ohýba ako výsledok požiadaviek na zmeny smeru a rýchlosti a nie naopak. Naopak, keď sa – hoci proti všetkým klasickým jazdeckým pravidlám a hlavne proti zdravému rozumu – prijazďovanie remonty začína priužďovaním<sup>16</sup> (jazdenie na kolmici) a ohýbaním (jazdením v postavení), celý základný výcvik trvá dlho, dochádza k ochoreniam pohybového aparátu (hlavne chrčba) a kôň, v dôsledku – pre neho často nepochopiteľných požiadaviek – nie je v pohode, začne odmietať poslušnosť, čím privoláva na seba hromadu trestov, ktoré následne ďalej znižujú jeho pohodu a takto sa rozbieha začarovaný kruh, často končiaci predajom nezvládnutelného koňa.

... pokračovanie nabudúce

Foto: dreamstimea

16 Caprilli nikdy neodporúčal jazdenie na kolmici a netrval na formovaní krku, naopak, tvrdil, že ruka musí nasledovať oťaž a oťaž musí nasledovať hubu. Preto nepotreboval uzdu, stačila uzdička. (Podľa Santini The Forward Impulse s.28 a 35)



<sup>9</sup> hlavne kresby, malby a soľptúry Charlesa M. Russela (1864 – 1926) a Frederica S. Remingtona (1861 – 1909)